

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ПРОГРЕСИВНИЙ СПОСІБ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ

Мельник А.В.

Науковий керівник – Кондратенко Н.О., д-р екон. наук, професор

За існуючих обставин процес планування в Україні, як і вся система фінансово-господарського управління окремо взятого підприємства, повинні бути побудовані з врахуванням новітніх теоретичних й практичних досягнень. Планування здійснюється за допомогою спеціальних методів. У сучасній практиці розрізняють такі методи планування: балансовий, нормативний, техніко-економічний. Крім того, виділяють: програмно-цільовий, багатоваріантних розрахунків і економіко-математичний. Кожен з методів, спрямований на досягнення певних цілей планування.

Бюджетування діяльності підприємств є одним з прогресивних аналітичних методів фінансового контролінгу, який полягає в побудові планів підприємства у вигляді бюджетів. Процес бюджетування є доволі витратним і технологічно складним, який потребує високої кваліфікації виконавців, відповідного спеціалізованого програмного забезпечення та складного і потужного обладнання. Тому бюджетування у повному вигляді доступне тільки великим підприємствам. Складність бюджетування витікає не з вигляду бюджету, який складається, як правило з двох частин, які балансуються: доходи та витрати, потреби та надходження; джерела постачання та напрями використання.

Складність бюджетування витікає з того, що бюджетування є аналітичним методом фінансового контролінгу і передбачає, в кінцевому підсумку, оцінку ефективності сукупності бюджетів підприємства. Оскільки сукупність факторів виробництва містить безліч кількісних оцінок, на яких будуються бюджети, то кількість процесів побудови системи бюджетування підприємства налічує сотні і тисячі варіантів розрахунку.

При обґрунтуванні стратегічних бюджетів на основі різноманітних прогнозів і складних методів їх обрахунку кількість варіантів зростає багатократно. Саме цим зумовлюється необхідність спеціалізованого програмного забезпечення, висококваліфікованих кадрів та потужних технічних засобів.

На першому етапі починається розробка системи бюджетів, кінцевим пунктом якої є розробка зведеного бюджету, який містить у собі все кінцеві показники діяльності підприємства, починаючи від закупівлі сировини і закінчуючи витратами на збут, маркетинг і післяпродажне обслуговування.

При розробці системи бюджетування можуть застосовуватися два підходи. Перший підхід «знизу – нагору» застосовується на великих підприємствах, де керівники структурних підрозділів обґрунтовують бюджети власних підрозділів за встановленою підприємством системою. Перевагою такої системи є точність і врахування деталей, відомих тільки на низових рівнях. Недоліком системи є те, що керівники підрозділів зазвичай завищують витрати і зменшують доходи, щоби мати «запас міцності» при виконанні бюджетів [1].

Другий підхід «зверху – донизу» дозволяє уникнути завищення витрат і націлений на досягнення загальних цілей підприємства, оскільки ресурси розподіляються з одного центру пропорційно важливості підрозділів для досягнення загальних результатів [2].

В сучасній практиці бюджетування використовують змішаний підхід, який поєднує зазначені вище методи. Змішаний підхід дозволяє використати переваги цих двох методів та уникнути їхні недоліки. При змішаному підході на підприємстві визначається центральний департамент або відділ, який централізовано виробляє політику бюджетування, розробляє види бюджетів та розподіляє кошти загального бюджету між структурними підрозділами. Цим реалізується метод «зверху – донизу».

Кінцевими зведеними бюджетами, якими закінчується процес бюджетування на підприємстві є: бюджет капіталу (баланс); бюджет доходів, витрат і прибутку; бюджет руху грошових потоків, які містять вхідні, вихідні і чисті грошові потоки від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та по підприємству в цілому.

Розглянуто сутність сучасних управлінських технологій, які використовуються під час організації процесу планування підприємства. У роботі визначено відмінність плану та прогнозу, доведено, що процес прогнозування передуватиме плануванню, оскільки визначає стратегічні напрями розвитку підприємства. В процесі стратегічного планування аналізуються альтернативи подальшого розвитку зважаючи на стан ринку та його кон'юнктуру. Проаналізовано сутність найефективнішого методу планування у вигляді бюджетування.

1. Мамчур Р. М. Впровадження сучасної системи бюджетування у вітчизняних підприємствах / Р. М. Мамчур // Економіка АПК. – 2012. – №4. – С. 81-87.
2. Онищенко С. Бюджетування в системі фінансового управління підприємством / С. Онищенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №6. – С. 42-52.